

Wat kunnen varkens leren van zwijnen?

> dr. Theo Geudeke, Gezondheidsdienst voor Dieren, Deventer

Onze gedomesticeerde varkens lijken uiterlijk niet erg meer op wilde zwijnen. Maar geregeld merkt een varkenshouder dat veel eigenschappen van het wilde zwijn, ondanks jarenlange fokkerij en selectie, nog steeds van betekenis zijn bij onze tamme varkens. Onderzoekers realiseren zich dat ook en dat heeft positieve gevolgen voor varkens én varkenshouders.

Seizoen en vruchtbaarheid

Neem bijvoorbeeld het seizoen. Wilde zwijnen krijgen in de winter geen biggen. Dat is (bio)logisch omdat er dan weinig voedsel is. Ook zijn lage temperaturen ongunstig voor de biggen die relatief klein en met weinig lichaamsreserves geboren worden. Het gedomesticeerde varken krijgt het hele jaar door biggen, maar toch is het in de herfst altijd wat moeilijker om een zeug drachtig te krijgen en te houden. Jaren geleden dacht men dat dit kwam doordat in het najaar bijvoorbeeld griep opspeelde bij de varkens. Maar het is gewoon een restje wild zwijn wat hieraan ten grondslag ligt. Nadat in het najaar van 2002 in Nederland op heel veel zeugenbedrijven opvallend veel zeugen niet drachtig werden, is door onder andere de Gezondheidsdienst gezocht naar de achtergrond hiervan. En het bleek toch echt gewoon aan het seizoen te liggen.

Ondanks dat varkens in Nederland bijna altijd binnen gehouden worden, hebben ze toch nog in de gaten dat het najaar is begonnen en dus dat het onverstandig is om nageslacht te willen produceren. Hoe ze dat weten? In september neemt de lengte van de dag in hoog tempo af. De meeste zeugenstallen

hebben ramen, dus dat zien de dieren wel degelijk. Hun hormoonhuishouding reageert daar direct op. In september worden de nachten ook vaak relatief koud. Ook dat merken de dieren in de stal doordat de binnenkomende lucht vooral 's morgens vroeg veel kouder is. In jaren waarin de zomer heet en benauwd is geweest en sprake is van een vrij abrupte overgang naar kouder najaarsweer, krijgt de Gezondheidsdienst steevast veel meer vragen over tegenvallende vruchtbaarheid van zeugen. Doordat veel zeugen tegenwoordig in groepen worden gehouden, komt deze natuurlijke reactie op het seizoen bovendien duidelijker aan het licht dan vroeger.

Wat kunnen zeugenhouders nou doen om die voor hen economisch ongunstige 'najaarsdip' te beperken? Dat is eigenlijk vrij eenvoudig: zorgen voor voldoende verlichting in de stal, zodat de zeugen niet merken dat de dagen korter worden, de klimaatregeling bijtijds aanpassen zodat het 's morgens in het najaar niet te koud wordt op stal en vooral meer voer verstrekken aan de zeugen, zodat ze niet het idee krijgen dat het ongunstige seizoen er aan komt. Kinderboerderijen kunnen ervoor kiezen om de zeug te dekken in het meest gunstige seizoen.

Nestbouw

Een ander voorbeeld waaruit blijkt dat moderne varkens hun afkomst niet verloochenen: het varken is het enige hoefdier dat voor zijn jongen een nest bouwt. Dat worden hele constructies, als ze hun gang kunnen gaan in het bos waar ze wonen. Onze huisvarkens willen dat ook, maar krijgen die kans zelden of nooit. Een deel van de zeugen leeft tegenwoordig in strotallen (nestmateriaal!), maar alleen tijdens de draagtijd. Dus ten tijde van het werpen is geen nestbouw materiaal meer voor handen. Uit onderzoek van onder meer de Wageningen Universiteit is gebleken dat als de moderne zeug rond het werpen wel nestmateriaal krijgt, het werpproces vlotter en met minder stress verloopt. Dat is uiteindelijk gunstig voor de overleving van de biggen, want een langdurige werpproces is niet alleen uitputtend voor de zeug maar ook voor de biggen. De zeug is kennelijk al heel tevreden met een stevige jute zak of een kleine hoeveelheid stro waar ze mee kan rommelen.

Kortom: door beter te kijken naar het wilde zwijn kunnen we het voor onze moderne varkens aangenamer maken. Dat betekent minder stress, ook voor de varkenshouder en per saldo ook nog betere resultaten. Want uiteindelijk wil een boer toch ook geld verdienen aan zijn of haar varkens.

Op veel kinderboerderijen krijgen varkens wel stro. Hierbij kan ter educatie naar bezoekers worden uitgelegd dat wilde zwijnen nesten bouwen. Wel moet erop gelet worden dat biggen zich soms verstopen in het stro en hierdoor geplet kunnen worden door de moeder. Ze moeten dus goed de plek naar de lamp kunnen vinden.

